

характеру письмових фіксацій чужомовних назв, обумовлена лінгвістично, й дозволяє вважати фонографічну варіантність закономірністю процесу фонографічного освоєння.

У зв'язку з таким висновком слід відзначити, що часові межі фонографічної варіантності неможливо спрогнозувати. З одного боку, фонографічна варіантність суть незмінна у часі, а з другого – фонографічні варіанти існують у мові навіть століттями. Нормалізація фонографічної варіантності з метою зменшення написань, які коливаються, реальна за умови визначення норми-ненорми для фонографічних варіантів запозичень, що вже існують у писемній практиці.

1. Чайченко Б. Кілька слів про нашу літературну мову // П.Д.Тимошенко. *Хрестоматія матеріалів з історії української літературної мови: У 2-х част. – К., 1961. – Част. II. – С. 140.* 2. *Український правопис (проект найновішої редакції) / ІАН України, Ін-т укр. мови. – К.: Наук. думка, 1999. – 241 с.*

ПРОБЛЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

© Ольга Литвинюк, 2000

Дніпропетровський державний університет

Зміна Україною свого політичного статусу та суспільно-економічної формації зумовила значну інтенсифікацію міжнародних зв'язків і, як наслідок, широке залучення до вітчизняного наукового обігу численних іншомовних інформаційних джерел. Методика викладання іноземних мов серед перших зазнала такого інформаційного впливу, а тому встигла нагромадити більше матеріалу для досліджень методологічних основ встановлення термінологічних відповідників.

Зазначимо, що ситуація зі стандартизацією методичної термінології ускладнюється як відносною молодістю самої науки (хоча практика нараховує тисячоліття), так і різними методологічними засадами теоретичних розвідок у вітчизняній та західній наукових традиціях. Отже, проблема стандартизації та уніфікації терміносистеми має вирішуватися водночас на двох рівнях – національному та міжнародному. Сучасні тенденції подолання перешкод при обміні інформацією такого роду спираються більше на особистий досвід комунікантів та вживаний ними вокабуляр друкованих джерел, що самі не завжди мають науково виважений термінологічний апарат. Це ускладнює термінологію дублями, okazіональними лексемами та найменуваннями з непрозорою семантикою і в підсумку гальмує поширення нових знань.

Головною психологічною основою сучасних англо-американських розвідок, особливо в межах комунікативного підходу, є біхевіоризм, який, успадкувавши методологічні доробки теорій І.Павлова та І.Сеченова, змінив їх термінологічні наймення на свої. Сучасна ж українська наука значною мірою зберегла оригінальну термінологію цих двох великих фізіологів. Аналогічне становище спостерігаємо з когнітивною та гуманістичною психологією. Виділившись в окремі напрями психологічної науки в західній теоретичній традиції, вони мають спільний предмет дослідження з традиційною вітчизняною психологією діяльності, термінологічні ж найменування аналогічних явищ різні. Оскільки подальший розвиток часткових методик неможливий без поглибленого вивчення їх психологічної бази, уніфікація термінології цієї сфери знань суттєво впливає на розвиток методики викладання.

Спільною проблемою вважаємо недостатньо науково обгрунтоване термінологічне найменування авторами своїх методичних пропозицій. Безліч таких прикладів знаходимо і у вітчизняній, і в закордонній фаховій літературі. Так, наприклад, загальним місцем і вітчизняної і англо-американської методики є невизначеність статусу основних категорій – *підходу, методу (методики) та засобу*. І хоча на теоретичному рівні їх використання дещо упорядковане, в публікаціях знаходимо безліч прикладів змішування термінів, або й використання їх як синонімів. Це саме стосується й термінів на позначення засобів навчання, зокрема, навчальної літератури – підручників і посібників. Навіть на різних сторінках однієї книги можемо зустріти різне її позначення автором – підручник і посібник, хоча дидактичний статус таких книг різний. В англо-американській методичній традиції такої градації немає. Зазначимо побіжно, що за нашою класифікацією іноземні книги відповідають вимогам до посібників.

Ще однією важливою проблемою є значні відмінності освітніх традицій.

Існує і коло проблем уніфікації термінології, що має скоріше соціальноекономічні причини, ніж дидактичні, оскільки торкається назв реалій, які можуть бути відсутніми в інших країнах. Так, наприклад, при стажуванні в університеті м. Антверпен авторові не вдалося з'ясувати, який англomовний відповідник використовують бельгійські колеги для позначення репетиторства, оскільки вони не могли зрозуміти, навіщо взагалі потрібен такий вид педагогічної діяльності. В той же час термін *репетиторство* та його похідні неможливо вилучити з вітчизняного дидактикотермінологічного обігу, оскільки реалія має досить високу життєздатність.

Методом включеного спостереження ми дійшли висновку, що у вітчизняній дослідницькій традиції краще представлений шар термінологічної лексики, що відбиває категоріальний апарат нашої науки, а в англо-американській – прагматично орієнтований, той, що віддзеркалює практично-методичні реалії, переважно – види вправ, завдань тощо. Крім того, вітчизняна методика більше орієнтується на теоретичні розвідки, англо-американська – на практичні роботи, що дають порівняно швидкий ефект, в тому числі й економічний, адже видання навчальної літератури для опанування іноземних мов – великий і прибутковий бізнес.

Наш досвід виступів на міжнародних конференціях в далекому зарубіжжі та участі в спільних освітніх проектах TEMPUS/TACIS свідчить, що при фаховому спілкуванні пошук адекватних термінологічних відповідників уповільнює обмін інформацією щодо теоретичних засад обговорюваних методів, в той час як опис практичних систем навчання полегшується демонстрацією фрагментів презентованих навчальних парадигм. В той же час залучення до наукового обігу цілої низки нових термінів при встановленні пріоритету України на запропонований нами новий підхід до викладання іноземних мов – багаторівневий діалог культур – природно сприйнято закордонними фахівцями, які в дискусіях досить швидко вводять нашу, нову для себе, термінологію до свого мовлення.

Шляхи стандартизації термінології методики викладання іноземних мов ми вважаємо за доцільне шукати в напрямку інтернаціоналізації розвитку нашої науки. Об'єднання зусиль вітчизняних дослідників, перевагою яких є міцна наукова база та поглиблена академічність розвідок, з творчими пошуками закордонних колег, сильних переважно практичним доробком і розгалуженою системою (а часом і несистематизованим набором) перевірених практикою викладання прийомів здатне, на наше переконання не лише порівняно швидко відкрити нові обрії теоретичних досліджень, але й вивести методику на новий рівень розвитку. Сьогодні, на жаль, такий

інформаційний обмін носить переважно однобічний характер з домінуючою роллю чужої інформації, що, зокрема, приводить до неправильного використання деяких термінів західного походження в українській методиці і тим самим спотворює семантичне наповнення вітчизняних термінологічних лексем, що негативно впливає на науковий рівень частки досліджень. Серед таких прикладів чи не найчастіше зустрічаємо лексему *стратегія* (*стратегії*) – *strategy* (*strategies*). Сміслові наповнення якої в методичному контексті відповідає українським *тактика* або *метод*, *методика*.

Дієвими заходами такої обопільно вигідної співпраці може стати лише система залучення досягнень української методики та супутньої термінології до наукового обігу західних колег через читання лекцій в провідних закладах освіти та дослідних центрах, переклад найважливіших теоретичних праць, регулярна участь з доповідями і семінарами в роботі найбільш престижних міжнародних конференцій, активне подання дописів до закордонних фахових журналів та т. ін.

За нашим переконанням, лише досягненням обопільновигідного обміну ми зможемо вирішити проблеми уніфікації термінологічної системи української методики викладання іноземних мов і зайняти гідне місце в міжнародному науковому просторі.

ДО ПРОБЛЕМИ УНОРМУВАННЯ ЛЕКСИКИ АВТОСПОРТУ

© Марта Мартинюк, 2000

Львівський інститут фізичної культури

Сфери й обсяг ужитку кожної національної мови швидко поширюються у час її відродження. Українська мова поступово захоплює ділянки, в які її не допускали. Це – наука, освіта, армія, спорт. Унаслідок цього мова посилено збагачується новими лексичними (а почасти – й синтаксичними) засобами. Бажання нормалізувати мову є найважливішою рисою такого процесу [1].

Цікавими є спостереження над нормативністю української лексики в найбільш елітарному виді спорту – автомобільному [2]. Особливо, коли порівнювати сучасні тенденції розвитку мови у цій галузі з набутками техніки і спорту “золотого десятиріччя” 1922-1932 рр. та діаспори, де вони збереглися та розвинулися [3]. Важливими є й звірення цієї лексики з різними словниками [4–7].

У фонетичному оформленні слів у сучасних ЗМІ спостерігаємо як і дотримання норм сучасного правопису (напр.: Бразилія, Гринвіч, Чилі, Чикаго), так і нехтування правилами, закріпленими правописом 1990 р. та його пізніших видань. Не розрізняються, наприклад, формальні фрикативні фонemi /г/ і задньоязикова /ґ/. У ЗМІ вживається *гума*, *гатунок*, *гуля*, *грунт*, *грати* (ім.) замість нормативних *гума*, *гатунок*, *гуля*, *грунт*, *грати* та ін.

У мові автоспортових видань трапляються порушення літературних норм у написанні слів із суфіксами -ський, -цький: пражський, Донской (треба: *празький*, *Донської*), а українське прізвище *Розумовський* повернулося до нас уже як “Разумовський”.

У вимові та написанні деяких чужомовних слів трапляється варіантність, яка пояснюється тим, що слова ці за останні 50 років зазнали уподібнення з російськими. Згідно з російським правописом маємо: *хетч-бек*, *хокей*, *секонд-хенд*, *Хакінен*. Так звучать ці слова і в ЗМІ. За українською орфографією 1929 року і за тенденцією в